

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de initiatiefnemers van de initiatiefnota: «Opgroeien met opa en oma. Omgang in het belang van kleinkind en grootouders» (Kamerstuk 34 168, nr. 2).

De voorzitter van de commissie,
Ypma

Adjunct-griffier van de commissie,
Tielens-Tripels

Inhoudsopgave	blz.
I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties	2
1. Inleiding en probleemschets	2
2. Wettelijke regeling in Nederland	5
3. Omgangsregeling in het buitenland	7
4. Conclusies en beslispunten	9
5. Financien	10
II. Reactie van de initiatiefnemers	10

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

1. Inleiding en probleemschets

De leden van de VVD-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de inhoud van de initiatiefnota van de leden Oskam en Keijzer »Opgroeien met opa en oma. Omgang in het belang van kleinkind en grootouders.« (hierna: de initiatiefnota) Zij hebben bewondering voor de gebezigde tijd en de genomen moeite bij het opstellen van de initiatiefnota. Het uitgangspunt van de initiatiefnota vinden zij sympathiek. Ook vinden zij het belangrijk dat kinderen niet in een onnodig kwetsbare positie komen te verkeren wanneer hun ouders de keuze hebben gemaakt te willen scheiden. Deze leden zien de toegevoegde waarde van een contact tussen kleinkinderen en hun grootouders; dit kan zeer waardevol zijn. In de initiatiefnota wordt, samengevat weergegeven, voorgesteld in de wet vast te leggen dat grootouders een omgangsrecht hebben met hun kleinkinderen. Ten aanzien van dit voorstel en de implicaties, de wenselijkheid en de praktische uitvoerbaarheid hiervan hebben zij nog enkele vragen. Meer in zijn algemeenheid stellen de aan het woord zijnde leden vast dat de initiatiefnemers voorop stellen dat een omgangsregeling in het belang van het kind behoort te zijn. Zij stellen echter ook vast dat in de initiatiefnota als het gaat om het doel en de noodzakelijkheid van het voorstel, met name wordt gerefereerd aan het belang en de wensen van de grootouders. Kunnende initiatiefnemers ingaan op de toegevoegde waarde van het voorstel voor het kleinkind? Zijn er onderzoeken bekend waaruit blijkt dat contact met de grootouders daadwerkelijk noodzakelijk is voor het welzijn van het kleinkind? Is het niet per definitie zo dat omgang met de grootouders voor de kleinkinderen vooral van toegevoegde waarde is wanneer dit een natuurlijk en wederzijds gewenst contact is zonder dat dit bij de rechter hoeft te worden afgedwongen?

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de initiatiefnota. Deze leden delen de zorgen van de initiatiefnemers over de situatie waarin de grootouders soms na een scheiding terecht komen, namelijk dat zij tegen hun zin niet langer in staat zijn contact met hun kleinkinderen te kunnen hebben. Zij begrijpen ook het leed dat grootouders soms moeten dragen omdat zij na een scheiding van hun kinderen hun kleinkinderen niet meer zien. Dat is vooral pijnlijk voor die grootouders die voorheen nog een nauwe band met die kleinkinderen hadden. Dat de initiatiefnemers voorstellen doen teneinde de situatie voor met name de grootouders te verbeteren is dan ook zeer begrijpelijk. Hoe sympathiek en begrijpelijk deze leden dit ook vinden en hoe erg zij ook het verdriet van de grootouders vinden, toch zullen zij de voorstellen van de initiatiefnemers in de eerste plaats toetsen aan het belang van het kind. De aan het woord zijnde leden weten ook dat kinderen als zwakste partij na een problematische scheiding van hun ouders helaas vaak in een positie komen te verkeren die voor hen moeilijk is, bijvoorbeeld omdat de

omgang met de beide ouders problematisch is. Daarom geldt voor deze leden dat pas als het in het belang van het kind is, er ruimte kan zijn voor een omgangsregeling met de grootouders. De initiatiefnemers gaan ook uit van dit uitgangspunt. Toch ervaren voornoemde leden bij het lezen van de initiatiefnota op enkele punten een spanning tussen enerzijds de op zich zeer begrijpelijke wensen van de grootouders en anderzijds het belang van het kind. Hierop en op andere punten zullen de aan het woord zijnde leden nog terugkomen.

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de wettelijke regeling ten aanzien van de omgang tussen grootouders en kleinkinderen na een echtscheiding tekortschiet vooral omdat grootouders blijf geven van het feit dat zij hun kleinkinderen niet meer kunnen zien. Het komt de aan het woord zijnde leden voor dat het vooral om het belang gaat dat grootouders zelf hechten aan de omgang met het kleinkind. Deze leden lezen immers pas in de volgende passage dat ook kinderen zelf last kunnen ondervinden van het feit dat er geen omgangsregeling met de grootouders is. Daaruit maken zij op dat, hoewel de initiatiefnemers het anders stellen, de wensen van de grootouders door de initiatiefnemers minstens zo zwaar worden gewogen als het belang van het kind. Delen de initiatiefnemers deze indruk? Zo nee, waarom niet?

De leden van de SP-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de initiatiefnota. Zij hebben hierover de volgende vragen en opmerkingen. Deze leden hebben begrip voor de wens van de initiatiefnemers een nadere regeling te treffen voor grootouders en kleinkinderen die tegen beider wensen in geen contact meer met elkaar hebben. Zij waarderen dan ook het doel van de initiatiefnota, namelijk het vragen van aandacht voor het probleem dat een groot aantal grootouders in Nederland na een echtscheiding niet of nauwelijks meer contact heeft met hun kleinkinderen. De initiatiefnemers geven, wat deze leden betreft terecht, aan dat het belang van het kind hoe dan ook voorop moet blijven staan. Toch krijgen zij de indruk dat sterk de nadruk wordt gelegd op het belang van de grootouders. Zo wordt er op verschillende plekken in de initiatiefnota gesteld dat de gevolgen voor de grootouders hartverscheurend kunnen zijn, dat de grootouders geen contact hebben met de kleinkinderen terwijl zij dit wel graag zouden willen, dat er een groep vergeten grootouders bestaat, dat er meer mogelijkheden moeten komen voor grootouders om contact met de kleinkinderen af te dwingen en dat het feit dat veel grootouders niet in staat zijn om contact te hebben met hun kleinkinderen voor veel verdriet bij de grootouders zorgt. Voornoemde leden begrijpen dat het in het belang is van de grootouders dat dit leed zoveel mogelijk wordt vermeden, maar vragen of de initiatiefnemers inderdaad met deze leden van mening zijn dat uiteindelijk niet het belang van de grootouders bij minder verdriet, maar het belang van het kind bij een rustige, goede ontwikkeling in beginsel in alle gevallen de doorslag zal moeten geven. De leden van de SP-fractie begrijpen de stelling van de initiatiefnemers dat het in het algemeen ook in het belang zal zijn van het kleinkind om omgang te hebben met de grootouders. Doorgaans zal het uiteraard leuk en prettig zijn voor kleinkinderen om hun opa en oma te leren kennen. Wel merken deze leden op dat het belang van het kind in een (echt-)scheidingssituatie een zeer gecompliceerde factor is, waarbij een samenspel van verschillende aspecten en omstandigheden uiteindelijk bepaalt wat voor het kind het beste is. Hierbij wordt door de rechter, maar in bepaalde gevallen bijvoorbeeld ook door de bijzonder curator en/of de Raad voor de Kinderbescherming, met name nagedacht over wat op dat moment de beste beslissing is teneinde de ontwikkeling van het kind niet te verstoren. Kinderen willen graag aan iedereen die zij liefhebben loyaal zijn, maar die wens maakt hen ook extra kwetsbaar voor stress en emoties die zij op zo'n jonge leeftijd misschien nog niet zouden moeten doormaken. Zijn de initiatiefnemers het met deze leden eens dat het,

hoewel het in een normale situatie inderdaad meestal goed zal zijn voor een kind om regelmatig contact te hebben met de grootouders, in een situatie waarin reeds sprake is van conflict tussen de beide ouders en mede daarom ook tussen de primair verzorgende ouder en één van de grootouder-paren lang niet altijd vanzelfsprekend is dat het in het belang van het kind is om een omgangsregeling met opa en oma in rechte af te dwingen? Voorts zal het vaak ook in praktische zin lastig zijn om de tijd van een kind over meer dan twee huishoudens te verdelen. Uiteraard zal dit vanzelf aan de orde komen bij de toets van het belang van het kind. Maar het is wellicht ook goed vooraf na te denken over de wenselijkheid van het wijder openzetten van deze deur. Graag ontvangen deze leden hierop een reactie van de initiatiefnemers.

De leden van de SP-fractie vragen voorts nog aandacht voor een aantal opmerkingen en aanbevelingen van de Kinderombudsman naar aanleiding van het initiatiefvoorstel. Graag ontvangen deze leden op ieder van deze aanbevelingen een reactie van de initiatiefnemers.

Houd het aantal «rechthebbenden» beperkt

De Kinderombudsman geeft aan hoe lastig het is voor kinderen om te balanceren tussen twee ouders die ruzie met elkaar hebben. Nog meer partijen in de mix maakt dit probleem voor hen nog complexer. Vermijd het «dichtplannen» van de agenda van het kind. Zoals de leden van de SP-fractie eerder ook al aanstipten kan het lastig zijn om de tijd van een kind over twee huishoudens te verdelen. Nog meer huishoudens maakt dat nog ingewikkelder en kan wellicht vermijdbare stress opleveren voor een jong kind.

Hoor de mening van het kind

In de visie van de Kinderombudsman is het belangrijk ook de mening van het kind jonger dan twaalf jaar te laten meewegen in de beslissing om al dan niet een omgangsregeling met opa en oma te laten vaststellen indien het ontwikkelingsniveau dat toelaat. Een omgangsrecht impliceert een afdwingbaarheid die in het geval van grootouders, in tegenstelling tot in sommige gevallen bij een ouder, onwenselijk is indien het kind het niet wil. Wijs vaker een bijzonder curator toe. Voor een goede behartiging van de eigen belangen van het kind kan het nodig zijn een bijzonder curator aan te stellen. De Kinderombudsman stelt voorts dat het onder het huidige recht kan voorkomen dat contact wél in het belang van het kind is, maar er desondanks geen omgangsregeling kan worden vastgesteld. Hoe zien de initiatiefnemers dit? Kan een aantal concrete voorbeelden worden gegeven hoe dit kan voorkomen? Immers, als er sprake is van een meer dan normale persoonlijke band zal het verzoek ontvankelijk worden geacht. Pas als dit niet het geval is zal men aan het toetsen van het belang van het kind niet toekomen. Kunnen de initiatiefnemers voorbeelden geven van zaken waar geen sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking, maar het toch in het belang van het kind zou zijn om een omgangsregeling af te dwingen?

De leden van de CDA-fractie hebben met veel belangstelling kennisgenomen van onderhavige initiatiefnota. Zij hebben hierover nog enkele vragen. Deze leden hebben gemerkt dat het voorstel van de initiatiefnemers op veel belangstelling en bijval in de samenleving, alsmede in de media heeft geleid. Hebben zij dit ook opgemerkt en hebben zij veel individuele reacties ontvangen van onder meer grootouders op wie onderhavige initiatiefnota betrekking heeft?

Deze leden vragen of de initiatiefnemers ook kennis hebben genomen van het commentaar van de Kinderombudsman op onderhavige initiatiefnota

en wat hun reactie hierop is. Voornoemde leden vragen of de initiatiefnemers nogmaals kunnen verhelderen dat het uitgangspunt van hun voorstel aansluit bij de thans geldende regeling in het Burgerlijk Wetboek (BW), dat een omgangsregeling staat of valt met het belang van kind.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van bovengenoemde initiatiefnota. Naar aanleiding hiervan hebben zij nog een aantal vragen.

De leden van de D66-fractie hebben met waardering en belangstelling kennisgenomen van de initiatiefnota. Zij delen de zorgen van de initiatiefnemers over de contacten tussen kleinkinderen en grootouders die verbroken worden, vaak na een echtscheiding. Een oplossing voor dat probleem dient zowel in het belang van de grootouders als het kind te zijn. Het kind dient zich ten volle te kunnen ontwikkelen. Over het bereiken van die doelstellingen hebben de aan het woord zijnde leden nog enkele vragen. In de uitwerking kunnen namelijk nog vele keuzes worden gemaakt. Die keuzes zullen bepalen of het voorstel van de initiatiefnemers behulpzaam zal zijn teneinde de omgang tussen het kleinkind en de grootouders te verbeteren of dat het slechts leidt tot nog meer gesleep met veelal jonge kinderen. Dat laatste dient uiteraard vermeden te worden.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de initiatiefnota. Het verheugt deze leden dat de initiatiefnemers via deze initiatiefnota aandacht vragen voor het belang van goede familiebanden. Zij hechten er wel aan dat de belangen van kinderen in kwetsbare situaties als die van een echtscheiding voorop blijven staan. Voornoemde leden constateren dat de probleemschets hoofdzakelijk uitgaat van de problemen die de grootouders ervaren ten aanzien van het contact met hun kleinkinderen, in plaats van de stelling dat de kinderen hoofdzakelijk problemen ondervinden door de huidige regeling en het gemis van omgang met hun grootouders. De problemen voor kinderen worden als aanvulling genoemd, waardoor boven de initiatiefnota eerder de titel «omgang met de kleinkinderen» verwacht zou kunnen worden. Deze leden vragen of dit uitgangspunt voldoende vertrouwen biedt in een evenwichtige regeling die het belang van kwetsbare kinderen optimaal dient.

2. Wettelijke regeling in Nederland

De leden van de VVD-fractie vragen de initiatiefnemers in te gaan op de omstandigheid dat voor de grootouders reeds de wettelijke mogelijkheid bestaat omgang of contact met een kleinkind te hebben voortvloeiende uit artikel 1:377a BW. De rechter kan na onderzoek vaststellen dat het in het belang van het kind is als een dergelijk contact wordt vormgegeven. Wat is de meerwaarde voor het kleinkind van een absoluut recht van de grootouders op contact? In het artikel in Trouw van 3 maart 2015 verklaart de echtscheidingsadvocaat M. Teurlings dat een verplichte omgang van de grootouders met hun kleinkind vooral bij echtscheidingen die gepaard gaan met (ernstige) conflicten, frustrerend werkt. De aan het woord zijnde leden delen deze inschatting. Kunnen de initiatiefnemers hierop reflecteren? Waarom zijn zij het wel of niet eens met de inschatting van voornoemde advocaat gespecialiseerd in echtscheidingszaken? Hoe taxeren de initiatiefnemers voorts het risico op een wel zeer complexe echtscheidingssituatie indien het door hen gedane voorstel vorm zou krijgen? Er komen dan in theorie één tot vier partijen bij die eisen stellen en tijd van het kind opeisen om invulling te geven aan het absolute recht van de grootouders op omgang met hun kleinkind. Op welke wijze is deze complexe situatie in het belang van het kind? Op welke wijze worden de wensen van het kleinkind in acht genomen als het kleinkind aangeeft geen

behoefte te hebben aan contact met de grootouders? Kunnen de grootouders hun recht dan bij de rechter tegen de wensen van het kleinkind afdwingen? Waaruit bestaat het contact? Wordt hiermee bedoeld een vast aantal uur per bepaalde tijdseenheid of per bepaalde activiteit of een emotionele band? Hoe dient dit te worden vormgegeven? Spelen de wensen van het kleinkind hierbij ook een rol? Op welke wijze worden deze wensen meegenomen?

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de huidige wettelijke regeling, op grond waarvan in Nederland ook grootouders een omgangsrecht met een kleinkind kunnen afdwingen, vereist dat er sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking tot het kind. De rechter zal vervolgens rekening houden met de belangen van het kind alvorens hij een omgangsregeling toestaat. De aan het woord zijnde leden lezen dat de initiatiefnemers willen dat het omgangsrecht in het Burgerlijk Wetboek wordt vastgelegd. Deze leden nemen aan dat het niet de intentie van de initiatiefnemers is om slechts in de wet iets te veranderen maar dat het hen gaat om de praktijk van de omgangsregeling te veranderen. In dat verband vragen deze leden waarin de voorgestelde inhoudelijke toets voor een omgangsregeling in de praktijk gaat afwijken van de huidige regeling. Volgens het voorstel moeten de grootouders net zoals nu het geval is, ook aannemelijk maken dat de omgang in het belang van het kind is. Of zijn de initiatiefnemers van mening dat het bestaan van een familieband, zonder dat er per se sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking, op zich al genoeg is om dat belang aan te tonen? Voornoemde leden vragen waarin, in de praktijk van de omgangsregeling, het verschil zit tussen de huidige en de voorgestelde regeling. Indien het belang van het kind, in welke wettelijke regeling of procedure dan ook, voorop moet blijven staan zoals ook de initiatiefnemers terecht betogen, en de rechter in Nederland naar de omstandigheden van het geval en het belang van het kind moet afwegen of er een omgangsregeling moet komen, zal dat er dan niet altijd toe leiden dat de aard en de omvang van de omgangsregelingen tussen kleinkinderen en grootouders blijft zoals die nu is? Zo ja, vrezen de initiatiefnemers dan niet dat met een wettelijke verankering zonder gevolgen voor de praktijk, zij de grootouders onbedoeld mogelijk valse hoop geven? Zo nee, waaruit blijkt dat er in de praktijk meer omgangsregelingen zullen komen als de voorstellen van de initiatiefnemers in werking zullen treden? Het is deze leden niet duidelijk hoe de grootouders aannemelijk moeten maken dat omgang in het belang van het kind is. Hoe kunnen de grootouders dit doen? Welke argumenten kunnen zij daarvoor aanvoeren? Het is de aan het woord zijnde leden ook niet duidelijk of de initiatiefnemers willen dat de grootouders het belang van het kind bij de omgang aannemelijk moeten maken of dat op de grootouders een bewijslast rust. De initiatiefnemers gebruiken namelijk beide termen.

De leden van de PVV-fractie merken op dat de initiatiefnemers aangeven dat feiten en omstandigheden de rechter moeten overtuigen van het bestaan van een nauwe persoonlijke betrekking. De invulling van deze criteria in de rechtspraak loopt sterk uiteen. Kunnen de rechters nu niet uit de voeten met artikel 1:377a BW? Is het niet logisch en juist goed dat de invulling van deze criteria sterk uiteenlopen door de verschillende omstandigheden van het concrete geval zoals de initiatiefnemers zelf ook aangeven? Worden er volgens de initiatiefnemers nu door de rechter beslissingen genomen die niet in het belang van het kind zijn doordat nu geen expliciet omgangsrecht is vastgelegd van de grootouders met hun kleinkinderen?

De leden van de D66-fractie vragen hoe de initiatiefnemers een omgangsregeling van een kleinkind met zijn of haar grootouders voor zich zien. Zelfs wanneer het slechts om twee ouders gaat, blijkt het al vaak lastig

een naleefbare en praktische omgangsregeling af te spreken. Wanneer niet enkel twee ouders, maar ook vier tot acht grootouders in het weekschema van een kind gepland moeten worden, bestaat het risico dat de agenda van het kind wordt dicht gepland. In dergelijke gevallen zouden goed bedoelde omgangsregelingen tegen het belang en de ontwikkeling van het kind in kunnen gaan. Kunnen de initiatiefnemers enkele voorbeelden geven van omgangsregelingen zoals zij die voor zich zien? Kunnen zij voorts illustreren welke elementen in de meeste gevallen absoluut niet wenselijk zijn om op te nemen in de omgangsregeling? In hoeverre wordt bijvoorbeeld volgens de initiatiefnemers een kind in zijn autonomie beperkt door deze te verplichten elke vier weken op een zondag tussen drie en vijf 's middags bij de grootouders van vaderszijde te verblijven en de daartussen gelegen zaterdag eenzelfde tijd bij de grootouders van moederszijde?

De aan het woord zijnde leden vragen of het in stand houden van goede familiebetrekkingen in het geval van een vechtscheiding niet juist belemmerd wordt wanneer er meer partijen ontstaan die wettelijke rechten hebben. Er ontstaat dan namelijk een verdere juridisering als gevolg van een echtscheiding en ten aanzien van de familiebetrekkingen. Om tot een gezamenlijke oplossing in ieders belang te komen, gaat het er niet om wat rechtens is, maar wat men elkaar gunt in het belang van het kind. Het geven van een recht impliceert dat dit ook voor de rechter gebracht kan worden en in het uiterste geval met overheidsmacht afgedwongen kan worden. Als gevolg daarvan kunnen de verhoudingen verstarren. Zo is het maar de vraag of in een situatie waarin een grootouder via de rechter omgang met een kleinkind moet afdwingen, een ouder dat contact ook daadwerkelijk gaat faciliteren. Bestaat niet het risico van obstructie, waarna het kleinkind mogelijk voor een loyaliteitsdilemma wordt geplaatst? Hoe vaak komt het momenteel voor dat op die grond een verzoek tot een omgangsregeling wordt afgewezen? Bestaat voorts niet het risico dat ouders in het kader van een informatieregeling onvolledige of gekleurde informatie doorgeven? Is het in dat opzicht wellicht verstandig om het gebruik bij mediation bij een echtscheiding te bevorderen en daarbij een bijzonder curator ter behartiging van de belangen van het kind aan te wijzen? Welke maatregelen willen de initiatiefnemers nemen in het kader van het bereiken van de in hun initiatiefnota gestelde doelen via het bevorderen van vrijwillige mediation of andere vormen van geschillenbeslechting met de ouders en de grootouders? Zijn de initiatiefnemers er voorstander van, dat het expliciete recht van de grootouders op omgang met hun kleinkind afdwingbaar wordt tegen de wil van het kind? Wanneer komen wil en belang van een kind niet overeen en hoe moet dat volgens de initiatiefnemers worden getoetst? In hoeverre speelt de leeftijd van het kind mee? Een kind wordt immers elk jaar zelfstandiger en kan in toenemende mate zelf beslissen aan welke contacten hij of zij behoefte heeft.

De leden van de SGP-fractie constateren dat in het Nederlands- en het internationaal recht een fundamenteel onderscheid bestaat tussen ouders en andere personen die in nauwe betrekking staan tot het kind. Deze leden vragen in hoeverre de initiatiefnota, met het toekennen van een omgangsrecht aan grootouders, voldoende recht doet aan de unieke positie van ouders en hoe dit voorgestelde recht zich verhoudt tot het beginsel van soevereiniteit in eigen kring.

3. Omgangsregelingen in het buitenland

De leden van de PvdA-fractie nemen aan, aangezien de initiatiefnemers België en Duitsland als voorbeelden noemen van landen waar de wettelijke regeling betreffende omgang tussen kleinkinderen en groot-

ouders beter geregeld is dan in Nederland, dat zij ook inzicht kunnen verschaffen in de praktijk in die landen. Hebben de initiatiefnemers inzicht in de aard en de omvang van de omgangsregelingen zoals die in België en Duitsland bekend zijn? In hoeverre wordt daar het belang van het kind door de rechter afgewogen ten opzichte het belang van de grootouders?

De leden van de SP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de studie die de initiatiefnemers hebben gemaakt van de situatie in Duitsland en België, waar de nauwe persoonlijke betrekking van de grootouders met het kleinkind niet als ontvankelijkheidsdrempel geldt. De initiatiefnemers geven aan dat ook in Frankrijk een expliciet omgangsrecht voor grootouders in de wet is vastgelegd. Hierover wordt echter in de initiatiefnota verder niets meer gezegd. Kunnen de initiatiefnemers meer informatie verstrekken over hoe dit in Frankrijk is geregeld? Hebben zij ook zicht op hoe dit in andere landen is geregeld? De initiatiefnemers geven aan dat zij verwachten dat het aantal rechtszaken over dit onderwerp niet substantieel zal toe- of afnemen. Hebben zij bekeken hoe dit in de genoemde landen zit? Kunnen de initiatiefnemers aangeven of er in Frankrijk, Duitsland en België procentueel gezien ten opzichte van Nederland meer of minder wordt geprocedeerd door grootouders teneinde een omgangsregeling af te dwingen? In die landen is het aantonen van de bloedband tussen grootouder en kleinkind voldoende voor het aannemen van ontvankelijkheid. Zijn de initiatiefnemers van mening dat het bestaan van een bloedband een meer solide basis vormt voor ontvankelijkheid dan het bestaan van een nauwe persoonlijke band met het kind? Kunnen zij hun antwoord toelichten? Waarom zijn de initiatiefnemers van mening dat het omgangsrecht van grootouders specifiek moet worden vastgelegd in de wet, waarmee het in rang boven het omgangsrecht wordt gesteld van zeer betrokken ooms of tantes, of bijvoorbeeld een oppas met wie het kind een innige band heeft.

Het valt de leden van de D66-fractie op dat de initiatiefnemers vooral het wettelijk stelsel in België en Duitsland schetsen. Hoe vallen deze regelingen in de praktijk uit? Zijn onderzoeken daarover beschikbaar en kunnen de initiatiefnemers in de beantwoording daarop ingaan? Voor zover de initiatiefnemers er wel op ingingen, meldden zij dat de rechters in Duitsland en België met regelmaat een omgangsregeling afwijzen omdat zij willen voorkomen dat het kind in een loyaliteitsconflict belandt tussen diens ouder(s) en grootouders. Ligt het niet voor de hand dat bij het kopiëren van de regeling uit onze buurlanden een dergelijk effect ook in Nederland zal ontstaan? Hoe effectief is daarmee de voorgestelde regeling? Welke verschillen zien de initiatiefnemers die ervoor zorgen dat de regeling in Nederland beter zou werken dan het in onze buurlanden doet? Kunnen zij daar op enigerlei wijze een cijfermatige onderbouwing voor geven of berust dit slechts op een gevoel? De aan het woord zijnde leden zijn voorts benieuwd naar de reden dat Frankrijk in de initiatiefnota consequent wordt genoemd in het rijtje «België, Frankrijk en Duitsland», maar slechts voor onze buurlanden een toelichting wordt gegeven. Kan die toelichting alsnog worden gegeven? Zo nee, waarom wordt Frankrijk dan wel genoemd?

De aan het woord zijnde leden zijn voorts benieuwd of de Commission on European Family Law onderzoek heeft gedaan naar de wijze waarop in de lidstaten van de Europese Unie wordt omgegaan met omgangsregelingen en informatierechten voor grootouders ten aanzien van hun kleinkinderen. Kunnen de initiatiefnemers daarvan, wellicht aan de hand van de Principles of European Family Law, een uiteenzetting geven? Kan specifiek worden ingegaan op de situatie in de landen Spanje en Italië? Daar is het gebruikelijker dan in Nederland dat de brede familie betrokken is bij de opvoeding van een kind, bijvoorbeeld doordat de grootouders in

huis wonen bij hun (klein)kinderen. Wellicht zijn uit de praktijk in die landen lessen mee te nemen die hier van waarde kunnen zijn bij het versterken van de band tussen het kleinkind en de grootouder.

Voornoemde leden merken dat de initiatiefnemers het voorgestelde omgangsrecht plaatsen in het kader van het recht op familieleven ex artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (EVRM). Zij missen in dit internationaalrechtelijke kader echter een analyse van hetgeen het Internationaal verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) biedt inzake een omgangsrecht van grootouders met hun kleinkind. Kunnen de initiatiefnemers daarop ingaan? Hoe beoordelen zij hun voorstellen in het licht van het IVRK? Hoe zijn de ex artikel 3 IVRK ontwikkelde «belang van kind»-modellen op de initiatiefnota toe te passen?

De leden van de SGP-fractie constateren dat in de genoemde landen in beginsel de veronderstelling wordt gehanteerd dat omgang met de grootouders in het belang van het kind is. Deze leden vragen in hoeverre deze veronderstelling voldoende recht doet aan de kwetsbare situatie van kinderen bij een scheiding, waarin het onderhouden van de relatie met de ouders al veel inspanning kost en emotionele belasting oplevert. Zij vragen in hoeverre een striktere toets voor grootouders toch geboden kan zijn.

4. Conclusies en beslispunten

De leden van de PvdA-fractie lezen dat de initiatiefnemers ook wettelijk willen verankeren dat grootouders een informatierecht krijgen over hun kleinkinderen. Deze leden willen hierover graag een meer concreet ingevuld voorstel van de initiatiefnemers ontvangen. Het voorstel zoals dat er nu ligt komt nogal absoluut en niet uitgewerkt over. Voorts vragen zij hoe de initiatiefnemers willen bevorderen dat in het ouderschapsplan afspraken moeten worden gemaakt over de omgang met grootouders. Dit is nu immers al mogelijk. Naar de aan het woord zijnde leden veronderstellen is het niet de intentie van de initiatiefnemers om grootouders als partij deel te laten nemen aan het opstellen van het ouderschapsplan.

De leden van de PPV-fractie merken op dat de Tweede Kamer wordt verzocht in te stemmen met het voorstel de regering te verzoeken te bevorderen dat in het Burgerlijk Wetboek het omgangsrecht voor grootouders met hun (klein)kinderen expliciet wordt vastgelegd. In het huidige recht vormt 1:377a BW de rechtsbasis voor ouders en andere personen dan de ouders om een omgangsregeling met een minderjarig kind bij de rechter af te dwingen. Deze leden vragen waarom de initiatiefnemers willen dat specifiek grootouders daar uitgelicht worden waardoor zij een meer bijzondere positie krijgen dan bijvoorbeeld ooms en tantes. Dus waarom grootouders wel en ooms/tantes niet? Voorgesteld wordt een recht op een informatieregeling in het Burgerlijk Wetboek voor grootouders wettelijk mogelijk te maken. Is er een reden voor dat wij in Nederland een dergelijk recht nu niet kennen?

De leden van de D66-fractie lezen in de beslispunten dat de Kamer verzocht wordt in te stemmen met een voorstel in het Burgerlijk Wetboek het recht op een informatieregeling voor grootouders wettelijk mogelijk te maken. Welke reikwijdte van dit informatierecht staan de initiatiefnemers voor? Op welke wijze willen zij verschil maken tussen grootouders die tot de nauwe betrekking staan tot het kleinkind en welke verder verwijderd zijn? Hoe verhoudt een dergelijk informatierecht zich tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van het kind en zou dat belang niet überhaupt zwaarder moeten wegen? Omgekeerd aan het grootouderlijke

recht zal er ook bij iemand een plicht belegd moeten worden informatie te verstrekken. Wie zouden daarvoor volgens de initiatiefnemers geschikt zijn en wat is de rol van het belang en de mening van het (klein)kind daarin?

De leden van de SGP-fractie vragen waarom de initiatiefnemers niet hebben gekozen voor een model waarin de ouders worden verplicht in het ouderschapsplan aan te geven hoe het contact met grootouders wordt onderhouden, op basis waarvan grootouders een sterkere positie hebben indien zij bij de rechter verzoeken om omgang.

5. Financiën

De leden van de D66-fractie vragen in hoeverre het verkrijgen van een formeel omgangsrecht met de kleinkinderen tot financiële consequenties kan leiden voor de grootouders? Recent bleek bijvoorbeeld dat er grootouders waren die beboet werden of gekort op hun uitkering omdat zij oppasten op hun kleinkinderen. Kunnen de initiatiefnemers een overzicht geven van alle mogelijke regelingen met financiële of fiscale consequenties waar grootouders zich bewust van moeten zijn alvorens het recht van omgang met de kleinkinderen te formaliseren of in uitvoering te brengen? Een dergelijk overzicht zou helpen eventuele neveneffecten vooraf in kaart te brengen en te betrekken bij de uitwerking van de initiatiefnota.

II. Reactie van de initiatiefnemers